

Ромащенко Катерина Юріївна,

*студентка спеціальності 262 Правоохоронна діяльність
Національного університету «Чернігівська політехніка»;*

Павлова Сніжана Леонідівна,

*студентка спеціальності 262 Правоохоронна діяльність
Національного університету «Чернігівська політехніка»;*

Карпова Ірина Гораціївна,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін
Національного університету «Чернігівська політехніка»*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРАВОВОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Добре відомо, що права людини починаються у дитячому віці, отже, з прав дитини. Соціальний та правовий захист дітей є одним із головних завдань нашої держави, адже рівень їхньої безпеки, всебічного розвитку є показником рівня розвитку країни. Діти як соціальна категорія є однією з уразливих верств населення, отже, з огляду їх віку, психологічного стану, фізичного розвитку, життєвої недосвідченості потребують правового та соціального захисту в першу чергу. Останнім часом це питання є нагальним, адже наша держава зіткнулась в таку проблему як війна, тому питання захисту прав і свобод дітей в умовах збройної агресії не лише не втрачає своєї актуальності, а, навпаки, набуває все більшої соціальної ваги.

Проблеми соціальної підтримки та правового захисту дітей досліджували такі науковці як: О. Мордань, О. Пономаренко, Н. Савельєва, Р. Чубук, С. Чернета, Ю. Щербяк, Д. Чижов та ін. Метою нашої наукової розвідки є дослідження окремих аспектів соціального та правового захисту, підтримки дітей в умовах військового стану в Україні.

Оскільки під час війни права дітей досить часто порушуються, міжнародна спільнота прийняла цілий ряд міжнародно-правових актів, що є основою для захисту дітей в умовах війни, зокрема: Конвенцію ООН про права дитини (1989); Женевські конвенції про захист жертв війни (1949); Додаткові протоколи до Женевських конвенцій (1977); Конвенцію міжнародної організації праці №182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці (1999); Римський статут Міжнародного кримінального суду (2002), а також ряд Резолюцій Ради Безпеки ООН, які були прийняті між 1999 та 2009 роками [1].

Разом із тим, реальний захист прав дитини для багатьох держав є досить складним у мирний час, але ще складнішим стає у період збройного протистояння. Особливо це стосується життя і здоров'я дітей. Так, наприклад, у документах ООН відзначається, що тривалі

збройні конфлікти негативно впливають на дітей. Для прикладу, в Сирійській Арабській Республіці під час більше ніж десятирічного збройного протистояння загинуло понад 400 тисяч осіб, із яких тисячі дітей [2]. Ця проблема не минула й Україну, оскільки, починаючи з 24 лютого 2022 року, Україна перебуває у стані збройного конфлікту з РФ. За останніми даними, в Україні за три місяці війни постраждало більше ніж 676 дітей, із яких 240 загинуло, а понад 436 поранено [3].

Задля удосконалення рекомендацій, що розширюють захист і додержання прав неповнолітніх під час воєнного стану, система вказаних міжнародних договорів, угод та конвенцій повинна розвиватися і надалі, однак ефективність та практична реалізація даних стандартів є значною проблематикою для багатьох країн світу, а також і для України.

З початку 2014 року в Україні прийнято ряд законів з проблеми, що вивчається, але їх норми містять, як правило, загальні та не деталізовані положення стосовно соціального та правового захисту дітей в умовах війни [2, с. 97]. На теперішній час законодавство України має лише один ключовий закон, що регулює правовий статус дітей в умовах воєнного стану – ЗУ «Про охорону дитинства» [4].

Відповідно до нього дитиною, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, визнається «дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні».

Тому держава, в свою чергу, повинна вживати заходи, що необхідні для забезпечення захисту постраждалих дітей, догляду за такими дітками та возз'єднання їх з близькими родичами та членами сімей. До компетенції держави та державних органів також відносять розшук дітей, звільнення з полону та повернення в Україну дітей, яких незаконно вивезли за кордон.

Також слід зазначити, що до системи національної нормативно-правової бази, що регулює деякі аспекти порушених прав дітей під час воєнного конфлікту та їх соціальні гарантії, крім вказаного Закону, відносять Закони України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про соціальні послуги», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про забезпечення організаційно-правових засад соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування». Не дивлячись на велику кількість законів та підзаконних актів, на жаль, для неповнолітніх, кількість яких постійно зростає в умовах збройної агресії, окрім безоплатного харчування в комунальних та державних закладах освіти, досі відсутні повноцінні гарантії соціального захисту.

Певною мірою проблеми соціального та правового захисту дітей дозволяє вирішити діяльність міжнародних інституцій, серед яких провідну роль відіграє спеціалізована структура ООН – ЮНІСЕФ, яка є світовим лідером із захисту прав дітей (працює у понад 190 країнах світу), основною метою функціонування якої є захист та підтримка прав дітей з моменту народження до початку дорослого життя.

Діяльність структури ЮНІСЕФ фінансується за рахунок добровільних внесків зі сторони фізичних осіб, підприємств, фондів та урядів. Враховуючи сьогоденну ситуацію в нашій країні, міністерство соціальної політики Української держави разом із ЮНІСЕФ запустили багатоцільову програму грошової допомоги «Спільно» для незахищених родин із дітьми, які постраждали через війну та потребують фінансової підтримки [5].

Відповідну грошову підтримку мають змогу отримати сім'ї, які належать до наступних категорій: сім'ї, котрі мають трьох та більше неповнолітніх дітей, із яких принаймні одна дитина не досягла двох років; родини з двома або більше дітьми, де одна дитина має інвалідність. Грошова виплата складатиме 2,220 грн для кожного члена сім'ї на місяць, але не більше як для п'ятох людей. Такі виплати надаватимуть один раз на три місяці, тобто суму за три місяці одним платежем, та будуть здійснюватися додатково до виплат, що проводяться за державними програмами.

За сьогоденною статистикою, грошова підтримка є ефективним інструментом реагування на потреби дітей, особливо у період збройного конфлікту. Головним задумом є те, що вона допомагає зміцнити стійкість сімей у стресових умовах та знижує вразливість до потенційно-наступних криз, але за умови, якщо перспектива грошової допомоги буде постійною і довгостроковою.

Важливим напрямком діяльності ЮНІСЕФ є розробка різноманітних рекомендацій сім'ям із дітьми стосовно їх психологічної, моральної підтримки, правил поведження в різноманітних екстремальних ситуаціях, зокрема, коли дитина загубилася, або при обстрілах чи застосуванні ворогом хімічної та інших видів зброї. Окремо фахівцями розроблені поради для дітей, як себе поводити при знайденні різних підозрілих предметів, гранат, мін, вибухівки тощо [6].

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що в умовах війни в Україні основоположне місце в системі забезпечення прав дітей як найбільш уразливої групи населення має посідати саме їх соціальний та правовий захист, а національне законодавство має стати надійним гарантом забезпечення цих прав і свобод дітей в Україні.

Список використаних джерел

1. Діти та збройні конфлікти: нормативно-правова база. URL: <https://warchildhood.org/ua/children-and-armed-conflict-legal-framework/> (дата звернення: 20.05.2022).

2. Чижов Д. Соціально-правовий захист прав дітей в умовах проведення АТО в Україні // Підприємство, господарство і право. Трудове право. 2017. №1. С. 96-101.

3. В Україні за добу збільшилась кількість убитих та поранених дітей <https://medicine.rayon.in.ua/news/498198-v-rosiysko-ukrainskiy-viyni-zaginulo-shchonaumenshe-108-ditey>

4. Закон України «Про охорону дитинства». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 22.05.2022).

5. Як отримати грошову допомогу вразливим родинам із дітьми за програмою від ЮНІСЕФ та партнерів. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/yak-otrymaty-groshovu-dopomogu-vrazlyvym-rodynam-iz-ditmy-za-programoyu-vid-yunisef-ta-partneriv/> (дата звернення: 22.05.2022).

6. Поради батькам під час війни. Важливо як ніколи <https://www.unicef.org/ukraine/media/18131/file/Поради%20батькам%20під%20час%20війни.pdf>

Созонова Олександра Ігорівна,
*студентка спеціальності 231 Соціальна робота
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;*
Останіна Ніна Степанівна,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*

РОЛЬ БАТЬКІВ У ЗАПОБІГАННІ ВЖИВАННЯ ДІТЬМИ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

Актуальність теми. Стан здоров'я молодого покоління – найважливіший показник благополуччя суспільства і держави, що відображає не тільки справжню ситуацію, а й дає точний прогноз на майбутнє. Для дітей і підлітків особливо шкідливо вживання нікотину, адже в зовсім малому віці ще не стабільна нервова система і кровоносна система болісно реагує на тютюн. Сьогодні **кожен четвертий український підліток до 16 років пробував наркотики – такою є статистика Державної служби України з контролю за наркотиками.[4]** Проте експерти наголошують: це зовсім не означає, що після першої спроби людина вживатиме наркотичні засоби і надалі. За їхніми словами, слід більше спілкуватися у колі родини та приділяти увагу одне одному. Отже, на спосіб життя дитини впливає й структура самої сім'ї. Саме до батьків, в першу чергу, звертаються діти зі своїми проблемами та труднощами. У важкій ситуації діти очікують від батьків порад та допомоги з різноманітних проблем, тому досить часто батькам доводиться виконувати функції не лише дорослих друзів та вчителів, а й психолога, лікаря, консультанта «телефону довіри» та «швидкої допомоги».